

4. Михальчук О. Еволюція медіа у візуальному мистецтві та сучасний український досвід . 2020. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/bef8341d-ec88-420e-8ef5-9b832af8201e> (дата звернення: 14.01.2020).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-515-0-10>

THE PROCESS OF VIRTUALIZING UKRAINE'S MUSEUM HERITAGE IN WARTIME: CHALLENGES AND PROSPECTS

ПРОЦЕС ВІРТУАЛІЗАЦІЇ МУЗЕЙНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Illiusha V. G.

*Postgraduate at the Department
of Art Expertise
National Academy of Culture and Arts
Management
Kyiv, Ukraine*

Іллюша В. Г.

*аспірантка кафедри
мистецтвознавчої експертизи
Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

Війна — це час глибоких викликів, але вона також може стати каталізатором розвитку культури і мистецтва. Триваюча агресія в бік України викликала відродження художньої виразності, адже мистці різних напрямків втілюють у своїй творчості сучасні реалії. Від літератури та візуального мистецтва до музики й цифрових медіа — українська культура стала потужним інструментом опору, єдності та ідентичності. Разом з тим посилилися зусилля щодо збереження багатой спадщини України. Музеї, бібліотеки та культурні інституції відіграють важливу роль у збереженні історичних документів, художніх колекцій та національних скарбів від потенційного пошкодження та пограбування. Метою цієї розвідки є узагальнення наявного українського досвіду віртуалізації в музейній сфері в складних умовах війни.

В Україні фокус уваги змістився на порятунок своєї культури, саме тому наразі перед кожним музеєм стоїть задача збереження своїх фондів, як важливих складових фундаменту національної ідентичності. Окрім локальних проектів кожного окремого закладу, реалізується декілька значущих проектів національного рівня віртуалізації музейної та культурної спадщини, спрямованих на збереження історичних цінностей та надання їм глобального доступу [1].

Процес оцифрування та віртуалізації в Україні значно пришвидшився під час війни. Одним із прикладів цього є Реєстр Музейного

фонду України. Створений на платформі керування даними Arches, він слугуватиме базою цифрових копій для збереження колекцій у випадку руйнування [2]. За результатами опитування в рамках проекту «Культурний Фронт» 263 музейних та архівних установ України з'ясувалось, що 47% не мають оцифрованих фондів на момент середини 2023 року. Основними проблемами цифровізації визначили відсутність коштів, спеціалістів та обладнання для оцифровування [3]. В основному фінансування отримують «конкурентоспроможні» команди провідних музеїв, які багато ініціатив втілюють самостійно. Тому створення Реєстру Музейного фонду України та навчання спеціалістів для локальної підтримки може стати каталізатором змін у музейній сфері.

Проект "Київ Цифровий" пропонує віртуальні тури знаковими пам'ятками столиці, надаючи доступ до спадщини навіть під час воєнного стану. Унікальним є "Віртуальний музей нематеріальної культурної спадщини України", який акцентує увагу на традиціях, обрядах та ремеслах, розширюючи розуміння української ідентичності.

Ковчег "Україна" разом з Львівським Інститутом колекціонерства за підтримки Українського культурного фонду (далі – УКФ) працюють над створенням онлайн-галереї українського професійного мистецтва «14-21», яка включатиме твори від XIV ст. до робіт геніїв ХХІ ст. Планується збірка понад 500 шедеврів із музейних і приватних колекцій [4]. Унікальність проекту може полягати у поширенні маловідомих творів з приватних колекцій на широкий загал. Співпраця з приватним сектором в царині віртуалізації спадщини є новим для України явищем, здатним значно розширити межі пізнання українського мистецтва.

Повністю віртуальний «Музей викраденого мистецтва» створений для документування та демонстрації культурних об'єктів, які були викрадені росією під час війни. Це цифровий архів, який збирає дані про втрачені твори мистецтва, щоб зберегти їхню історичну пам'ять та привернути увагу до проблем культурного мародерства [5].

Як видно, українські проекти мають багато спільного зі світовими ініціативами. Як і міжнародні програми, вони спрямовані на збереження культурних цінностей для майбутніх поколінь, використовуючи передові технології, зокрема 3D-сканування та віртуальну реальність. Такі приклади, як Smithsonian 3D у США чи Europeana в Європі, Digital Museum Швеції та Норвегії ілюструють глобальний характер цих технологій. Водночас українські проекти унікальні своєю орієнтацією на збереження в умовах війни, а також на увазі до нематеріальної спадщини.

Процес віртуалізації супроводжується численними проблемами. Як зазначалось вище, навіть елементарне оцифрування потребує дорогого

обладнання, кваліфікованих кадрів і технічної інфраструктури. Проблеми зі зберіганням даних також вимагають інноваційних підходів. Авторські права залишаються складним питанням, адже забезпечення доступу до цифрових копій потребує юридичного регулювання. Крім того, якість цифрових копій і необхідність створення інтерактивного досвіду стають значними викликами.

Міжнародна підтримка української музейної сфери за останні роки набула значного розмаху, особливо в контексті російської агресії, яка поставила під загрозу збереження культурної спадщини. Одним із ключових аспектів цієї підтримки стала фінансова допомога з боку міжнародних організацій, урядів та приватних фондів. Такі ініціативи дозволили реалізувати програми з оцифрування музейних фондів, евакуації цінних артефактів та їхнього збереження в безпечних місцях. У цьому процесі особливо важливу роль відіграє міжнародна підтримка, яка надає українським музеям фінансові ресурси, технічну допомогу та фахову експертизу.

Приватні ініціативи сприяли створенню онлайн-архівів українських культурних цінностей, роблячи їх доступними для глобальної аудиторії. Завдяки міжнародній співпраці вдалося не лише зміцнити зусилля збереження спадщини, але й підвищити обізнаність про унікальність української культури у світі, закріплюючи її значення як частини загальносвітової культурної спадщини.

Партнерства з українськими IT-компаніями та міжнародними проектами, як-от Google Arts & Culture, дозволяють значно скоротити витрати на оцифрування, підштовхнувши розвиток нової ніші IT-послуг. До прикладу, "eМузей" – організація, що оцифровує колекції українських музеїв для глобального доступу [6]. Агенція креативних комунікацій Linza agency створила «Музей викраденого мистецтва», студія Skeiron фокусується на 3D-моделюванні українських архітектурних пам'яток. Особливої уваги заслуговує освітній проект Sensorama Academy компанії іммерсивних технологій Sensorama Lab підтримки УКФ [7].

Національні платформи, такі як Europeana та Реєстр Музейного фонду України, демонструють, як стандартизація може забезпечити ширший доступ і зменшити навантаження на окремі музеї. Інтеграція нових форматів, як-от доповнена та віртуальна реальність, сприяє популяризації культурної спадщини серед сучасної аудиторії. Хмарні технології стають ефективним рішенням для зберігання великих обсягів даних.

Українська культура, попри всі виклики війни, демонструє надзвичайну стійкість і здатність до адаптації. Віртуалізація спадщини стала важливим кроком у збереженні культурних цінностей. Завдяки

технологіям та інноваціям спадщина України не лише захищається, але й набуває нового значення у глобальному контексті. Це не лише спосіб протистояти руйнуванням, але й можливість показати унікальність української культури світу та майбутнім поколінням.

Література:

1. Іллюша В. Г. Імерсивні технології у музейно-виставкових практиках сучасності. *У пошуку нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур* : тези II Міжнар. наук. конф., 16–17 травня 2024 р. Київ : НАКККиМ, 2024.
2. Лист Міністерства культури та інформаційної політики України № 02/18/181-24 від 01.07.2024 / Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики. URL: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34981.pdf> (дата звернення: 12.11.2024).
3. Анкетування музейних та архівних установ. *Культурний Фронт* : веб-сайт. URL: <https://museumfront.org/anketuvannia-muzeynykh-ta-arkhivnykh-ustanov/> (дата звернення: 12.11.2024).
4. Стартує новий проєкт Ковчегу "Україна" за підтримки УКФ. Ковчег Україна : веб-сайт. URL: <https://www.kovcheg.ua/uk/article/startuye-novij-proyekt-kovchegu-ukrayina-za-pidtrimki-ukf> (дата звернення: 28.11.2024).
5. Музей викраденого мистецтва : веб-сайт. URL: <https://www.museumofstolen.art/> (дата звернення: 28.11.2024).
6. eMuseum : веб-сайт. URL: <https://emuseum.com.ua/> (дата звернення: 28.11.2024).
7. Sensorama Academy : веб-сайт. URL: <https://www.museum.sensoramalab.com/> (дата звернення: 28.11.2024).